

จินตนาการ งานสร้างเสียง : คีตสำเนียงศรีอยุธยาสมัย

ก ารได้ไปนั่งอยู่ที่ลานหน้าเจดีย์ทรงพระปรางค์ ที่ลานวัดพระราม ๘ สถานที่ประกอบพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในอุทยานประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยานั้นไม่ใช่เรื่องยาก แต่ ณ ที่นั้นในบรรยากาศที่ได้เห็น ได้ฟัง ได้เก็บรับเสียงเพลงแห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ 700 กว่าปีล่วงมาแล้ว ในรูปแบบซิมโฟนีออร์เคสตรา ที่อำนวยความสะดวกโดย **อ.สุกรี เจริญสุข** เป็นเรื่องมีได้เพียงครั้งเดียว หากไม่ได้ไปนั่งอยู่ ณ ที่นั้น เมื่อเดดรีมลมตก ของวันศุกร์ที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564 คงจะไม่เข้าใจว่า กรุงศรีอยุธยาที่เป็นราชอาณาจักรไทยกว่า 400 ปีนั้น เป็นเนืองนาบุญทางวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ทางด้านเสียงเพลงและดนตรีไทย

เมื่อครั้งยังหนุ่มทางเกว๋นขาลันเรียนชั้นประถม จำได้ว่าได้เข้าไปเล่นวงอังกะลุงข้างบ้านที่ลุ่มน้ำนครชัยศรี ผู้เขียนถืออังกะลุงตัว "ซอล" ในมือซ้าย ถือตัว "ลา" ในมือขวา ครูสอนให้เล่นเพลงยะวา ลาวดวงเดือน เขมรไทรโยค คลื่นกระทบฝั่ง จีนขิมเล็ก ค้างคาว กนกกล้วย จีนแจ๊จ้อย โดยไม่รู้เลยว่า แต่ละเพลงมีที่มาที่ไปอย่างไร

ได้ฟัง **อ.ธนิตร์ ศรีกลิ่นดี** มือขลุ่ยทิพย์ของประเทศไทย เป่าขลุ่ยเพลง "ค้างคาวกนกกล้วย" หรือชื่อเดิม "ลิงกับเสือ" ประกอบวงซิมโฟนี ออร์เคสตรา มีท่วงทำนองคึกคัก มีชีวิตชีวาได้อารมณ์ว่ากำลังขมตัวหอยก้อเล่นกับเสือ

อ.สุกรี เจริญสุข บอกว่า เพลงเก่ายุคกรุงศรีอยุธยา เพลงนี้ ใช้บรรเลงคั่นฉากละคร (นอก) เพื่อให้ตัวละครเข้าฉากไปเปลี่ยนเครื่องแต่งตัว ละครนอกแสดงอยู่นอกวัง เล่นโดยผู้ชายล้วน ส่วนละครใน (ในวัง) เล่นโดยผู้หญิงล้วน นักดนตรีจะเลือกเพลงที่สนุก ทำนองเร็ว และเร้าใจ มาเล่นคั่นรายการ

นับเป็นเพลงไทยเดิมนิยมเพลงหนึ่ง มีการบรรเลงเพลงไทยเดิมที่ไหน เพลงนี้จะประกายเสียงที่นั่นเป็นประจำ

เมื่อครู **นิธิ ศรีสว่าง (ครูเก่า)** ยอดฝีมือตีซิมประกอบวง ด้วยเพลง **จีนขิมเล็ก** ต่อเนื่องด้วยเพลง **จีนแจ๊จ้อย** ซึ่งเป็นเพลงดับจากสามก๊ก ที่สมัยรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีการใช้เพลงนี้เล่นตอนที่ยังทำอุบายลวงข้าศึก ทำให้เป็น "ใจดีสู้เสือ" ขึ้นไปนั่งบนกำแพงแกล้งตีซิม พักยิ้มให้ข้าศึกนึกงอน ทำให้ได้จินตนาการประหนึ่งว่า ต่อหน้ากองทัพนับสิบหมื่นพลรบที่ยกมาประชิดเมืองนั้น ประตุมืองทั้ง 4 ด้านเปิดกว้าง ง่ายต่อการยกทัพเข้ายึดเมือง แต่ **สุมาอี้** แม่ทัพใหญ่ ได้ฟังเพลงนี้ที่ซึงเบ็งกำลังตีซิม ก็รู้สึกประหวั่นพรั่นพรึงว่าซึงเบ็งกำลังลวงเพื่อที่จะตลบหลังเข้าบดขยี้กองทัพของตน จึงล่าถอยทัพกลับไป

เพลงจีนแจ๊จ้อยนี้อยู่ในเพลงออกภาษา (จีน) ซึ่ง **ครูสุนทรียา ณ เวียงกาญจน์** (ผู้แต่งเพลงรักคุณเข้าแล้ว เพียงคำเดียว ที่รัก ฯลฯ) นำทำนองเพลงมาใส่เนื้อร่วมกับ **ครูสมาน กาญจนผลิน** ชื่อว่าเพลงรักปักใจ ขับร้องโดย **ลินจง บุนนาคกรินทร์** นับเป็นเพลงอมตะอีกเพลงหนึ่ง

ซิมกับเพลงจีนแจ๊จ้อยเข้ามาพร้อมกับชาวจีน เมื่อมีพิธีเด็กวงเซตสิงโต และจิว จะนำมาเล่นกัน โดยเฉพาะในชุมชนพื้นที่ติดทะเล ปากอ่าว ริมแม่น้ำ ทวีไทย เช่น นครสวรรค์ ภูเก็ต ปากพั่น ซึ่งเป็นเขตการค้าของชาวจีน จะมีทั้งศาลเจ้าและสุสานฝั่งศพ เมืองวงซิมโฟนีออร์เคสตราบรรเลง **เพลงแขกประเทศ** หรือเรียก

อีกชื่อว่า **ตันวเรชบุรี** นั้น อ.สุกรี อธิบายว่า น่าจะเป็นเพลงที่ใช้ในขณะที่โปรตุเกสนำเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเชษฐาธิราช ในปี พ.ศ.2055 ซึ่งจะประกอบด้วยผ้าแดงชาติินสีเลือดหมู หอก โล่ หมวกเหล็ก ปืน และกระสุนดินดำ แล้วจะต่อยด้วยเพลงคำหอม ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือประวัติศาสตร์ดนตรีฝรั่ง (History of Anthology of Music)

ส่วนเพลง **โยสลัมและเพลงเครือญาติ** ชาวโปรตุเกสนำเข้ามาในยุคหนึ่ง แล้วออกลูกแตกหลานเป็นเพลง **ยวนยาเทล ตามองตา ไกลเข้าไปอีกนิด น้ำตาโนรา นางใจ ความรักเจ้าชา**

รวมถึงเพลง **ตับซุดแซกเปอร์เซีย** เช่น เพลงแซกเชียวเจ้า แซกเจ้าเซ็น สะระหม่า แซกสาย บูหลันชกมวย ฯลฯ แซกเจ้าเซ็น คือ หัวหน้าแซกมุสลิมที่มาค้าขาย และเผยแพร่ศาสนาสมัยอยุธยา เพลงนี้ใช้ในพิธีแห่ศพเจ้าเซ็นหัวหน้านิกายชีอะห์

งานนี้จึงได้เรียนรู้ว่า สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น มีต่างชาติต่างภาษากันถึง 43 ชาติ มีภาษาสื่อสารกันถึง 20 ภาษาในยุคนั้น จึงมีอิทธิพลของเพลงต่างชาติเข้ามามากมาย ดังที่เราได้ยินเพลงหนึ่งชื่อว่า **เพลง 12 ภาษา**

ส่วนเพลงการะเกด ที่มีเนื้อร้องท่อนแรกว่า

“เจ้าการะเกดเอ๋ย เจ้าชีม้าเทศ จะไปทำยว้าง
ชักริช ออกมาแกว่ง ว่าจะแทงฝรั่ง
เมียห้าม ก็ไม่ฟัง เจ้าการะเกดเอ๋ย”

เป็นรูปแบบเพลงกล่อมเด็กสมัยอยุธยา โดยเฉพาะในยุคศรีอยุธยาตอนปลาย สมัย **สมเด็จพระนารายณ์มหาราช** ซึ่งถือกันว่ากริช และชีม้าเทศ เป็นของชนชั้นสูง ที่ทนมไม่ได้กับพฤติกรรมเลวร้ายของฝรั่งในยุคนั้น จึงถึงขั้นพกอาวุธจะแทงฝรั่ง จนแม่เมียห้ามก็ยังไม่ยอมฟัง

เพลงนี้ วงดนตรีไทย **เจ้าพระยา** ที่เกิดสมัยหลังยุค 14 ตุลาคม 2516 นำโดย **สุจิตต์ วงษ์เทศ** และ **เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์** ได้ใช้ทำนองเพลงนี้แต่งเนื้อใหม่ และใช้ในการต่อต้านฐานทัพอเมริกาที่มาตั้งอยู่ในเมืองไทย และเป็นฐานให้อเมริกาไปรุกรานเวียดนามในยุคนั้น

14 เพลงสมัยศรีอยุธยาเป็นราชธานี นำมาบรรเลงร้องบริเวณลานวัดพระราม หน้าเจดีย์ทรงพระปรางค์ โดยวงซิมโฟนีออร์เคสตรา มี **อ.สุชาติ วงษ์ทอง** ศิลปินใหญ่ มาวาดภาพประกอบเพลง มี **ดร.สุกรี เจริญสุข** เป็นผู้อำนวยการ โดยการสนับสนุนของ สนง.การวิจัยแห่งชาติ กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

ในเย็นวันนั้น **ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์** รมว.อว.ไปเห็นภาพและเสพเสียงที่พิธีระรื่นหูกับกลืนอายุแห่งคีตสำเนียงอยุธยาสมัย อย่างเป็นปลื้มในอรรถรส ถึงขั้นเอ่ยปากทำทนาย **อ.สุกรี เจริญสุข** ว่า “ดนตรีไทยเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ **อ.สุกรี** จะทำได้ไหม ใน 5 ปีต่อจากนี้ ทำให้ดนตรีไทยเป็นที่รู้จัก เป็นที่ยอมรับ และเข้าไปอยู่ในทำเนียบดนตรีโลกเหมือนดังอาหารไทยและมวยไทย”

ดร.สุกรี เจริญสุข ผู้อำนวยการวงซิมโฟนีออร์เคสตรา ไม่ได้ตอบคำทำทนายของ **ร.มว.เอนก เหล่าธรรมทัศน์** ด้วยวาจา แต่กำลังใช้ร่างกาย แรงสมองและแรงใจ แปล

เป็นการกระทำด้วยการสัญจรทั่วประเทศ ไปเก็บเกี่ยวเอาเพลงและดนตรีพื้นบ้านของคนไทย ของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งชาวเลชนเผ่าบนภูเขา และคนไทยพื้นราบ โดยเก็บรับมาเรียงร้อยใหม่ แล้วเรียบเรียงเสียงประสานโดยใช้ดนตรีสากลในรูปแบบซิมโฟนีออร์เคสตรา ดังที่ได้เห็น ณ กรุงศรีอยุธยาเป็นปฐมฤกษ์แล้ว กระบี่ เลย ขอนแก่น สุราษฎร์ธานี ลำปาง เชียงใหม่ จะเป็นพื้นที่ต่อไป เป็นการขุดค้นรากเหง้าทางวัฒนธรรมอันล้ำค่ามานำเสนอในรูปแบบใหม่ เป็นการนำอดีตมารับใช้ปัจจุบัน เป็นจินตนาการงานสร้างเสียงแห่งภูมิบ้านภูมิเมืองไทย ที่จะทำให้นครและเพลงของไทย จำหลักไว้เป็นทุนทางวัฒนธรรมอันยั่งยืนตลอดไป.

ประสาร มฤคพิทักษ์